

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ostensum est. Ergo cum Angeli substantia non sit in actu secundo intelligibilis, nec actus purus simpliciter, non potest in cognitione sui gerere vices verbi & speciei expressas; sed Angelus intelligendo se, format aliquod verbum, ab ipsius intelligentia & substantia realiter distinctum.

S. II.

Solvuntur obiectiones.

8. **O**bjicies primò contra primam conclusionem, autoritatem D. Thomæ ex libro 3. contra Gentes cap. 51. ubi dicit hoc esse proprium essentia divina, ex hoc quod est veritas ipsa, & purus actus, etiã in genere intelligibilium, quod possit esse principium formale quo intellectus intelligit, & non informare illum intellectum secundum esse. Ergo ex D. Thomæ sola essentia divina potest gerere vices speciei intelligibilis.
9. Respondeo cum Cajetano hic & Ferrariensi 2. contra Gent. cap. 8. D. Thomam non loqui de quocumque intellectu, sed de alieno tantum: sola enim essentia divina habet propter suam infinitatem, & purissimam actualitatem, quod possit uniti alieno intellectui ut principium formale, non in esse entitativo, sed intelligibili.
10. **O**bjicies secundo. Species intelligibilis unitur intellectui per modum formæ ipsam completentis & determinantis ad speciem cognitionis: Sed substantia Angeli non unitur proprio intellectui per modum formæ completentis & actuantis ipsum: Ergo ei non unitur ut species intelligibilis. Major patet, Minor probatur. Essentia Angeli unitur intellectui, sicut subjectum cum accidente, & radix cum proprietate: Sed quod se habet per modum subjecti & radice, non actuatur & completitur, sed potius actuatur & completitur: Ergo substantia Angeli non unitur proprio intellectui per modum formæ completentis & actuantis ipsum.
11. **C**onfirmatur. Implicat duo habere mutam dependentiam ad invicem, in eodem genere causæ: Sed intellectus Angeli unitur cum essentia tanquam forma cum potentia, sive subiecto radicali, & ut principium formale operandi & intelligendi. Ergo repugnat quod etiam substantia Angeli per modum causæ formalis uniatur ejus intellectui.
12. **A**d objectionem respondeo essentiam Angeli esse simul formam naturalem & intelligibilem; & in quantum formam naturalem, esse subiectum & radicem suarum proprietatum, & consequenter intellectus & voluntatis; in quantum verò formam actu ex se intelligibilem, uniri cum proprio intellectu, per modum speciei intelligibilis, ultimo ipsum completentis & determinantis ad sui cognitionem; non repugnat enim quod aliquid in uno ordine sit forma alterius, & in alio formetur ab ipso: unde nec est inconveniens quod intellectus sit forma essentia Angelica in esse entis, & quod essentia Angeli sit forma sui intellectus in esse intelligibili; ita ut quædam modum essentia habet in esse entis ab intellectu quod sit principium specialium operationum, nempe intellectus habeat ab essentia ultimum complementum, ultimamque determinationem ad hanc operationem in specie. Solutio est D. Thomæ quaest. 8. de verit. art. 6. ad 2. ubi ait: *Essentia Angeli, quamvis non possit comparari ad intellectum eius ut actus ad potentiam in essendo; comparatur tamen ad*

A ipsum ut actus ad potentiam in intelligendo. Ex in resp. ad 6. Nihil prohibet (inquit) aliquid esse in altero, & illud in eo, diversis modis: sicut autem in eodem in partibus, & e converso: & sic est in propria essentia enim Angeli est in intellectu eius, sicut in intellectu in intelligente: intellectus autem in essentia sui potentia in substantia.

B Ad confirmationem dico nullum esse inconveniens, duo habere mutam dependentiam ab invicem in eodem genere causæ remota, dummodo sit in diverso genere proximo, aut secundum diversas species; subindeque unionem duorum ex parte utriusque posse pertinere ad genus causæ formalis remotum, dummodo sit in diverso genere proximo, aut secundum diversas species: sicut v. g. essentia in creatis est potentia receptiva existentia, & principium formale specificatum ipsius; ideo enim existentia est forma respectu determinata, quia oritur ab hac essentia; aliter verò ipsa existentia est actus & forma respectu essentia, atque illi formaliter in actu exercito esse tale in specie existens, sive ens participiale unde unio essentia cum existentia, ut se tenet ex parte essentia prout receptiva, pertinet ad genus causæ materialis; prout verò per modum causæ formalis determinat existentiam ad speciem, pertinet ad genus causæ formalis: similiter prout se tenet ex parte existentia, quatenus informatur & actuatur essentiam, reducit etiam ad genus causæ formalis universale & remotum; est tamen diversa genus proximum, aut diversa species causalitatis formalis. Nullum ergo est inconveniens quod essentia & intellectus Angeli habeant formaliter mutam dependentiam in eodem quidem genere remoto causæ formalis, in diverso tamen proximo (maxime prout ad duos ordines pertinent, entitativum scilicet & intelligibilem) & quod eadem materialiter unio intellectus cum essentia Angelica, tanquam forma cum potentia, sive subiecto radicali, sit etiam unio ipsius essentia cum intellectu, tanquam forma ex se intelligibilis cum potentia cognoscente ab ipsa dimanante. Item sicut eadem essentia Angeli est forma naturalis & simul intelligibilis, & in quantum forma naturalis est principium radicale & formale intellectus, in quantum verò forma intelligibilis est illius obiectum, omnino in immaterialitate ei proportionatum: ita etiam postulat unam & eandem realiter unionem, quæ uniatur intellectui in ordine naturali, tanquam subiecto & principio radicali; & in ordine intelligibili, per modum formæ intelligibilis.

E Objicies tertio: Nulla substantia creata potest in doctrina D. Thomæ esse immediatè operativa, ut patet ex dictis disputatione præcedenti: Sed si Angelus seipsum intelligeret per suam substantiam, tanquam per formam seu speciem intelligibilem, talis substantia (quæ ut patet creata est) immediatè operativa esset: Ergo Angelus non potest seipsum cognoscere, per suam essentiam, tanquam per formam seu speciem intelligibilem. Minor probatur: Quod unitur intellectui per modum speciei intelligibilis, active concurrat ad intellectionem, sicut & ipsa species intelligibilis: unde in Tractatu de visione beatifica ostendimus essentiam divinam, unitam intellectui beatorum per modum speciei intelligibilis ad visionem beatificam active concurrere: Ergo si substantia Angeli ejus intellectui per modum speciei ad sui cognitionem uniatur, aliqua substantia creata est proxime & immediatè operativa.

Respon.

Respondeo primò, concessa Majori, negando sequelam Minoris. Etsi enim substantia angelica habeat rationem speciei respectu sui intellectus in ordine ad sui cognitionem, non est tamen necesse quòd immediatè per seipsam, sed sufficit esse quòd mediante intellectu, tanquam suà virtute, concurret ad ejusmodi cognitionem, concurrat: ut intellectus Angeli oriatur ab ejus essentia, tanquam à natura, & tanquam ab objecto actu intelligibili; subindeque tanquam virtus utriusque utriusque subordinatus, immediatè per seipsam active concurrat ad intellectionem, in esse intellectus & intelligibili consideratam. Ratio hujus solutionis est: quia licet ad rationem speciei intelligibilis requiratur, quòd duo exequatur mutua, unum scilicet in genere causæ formalis unitatis objectum cum potentia, aliud verò in genere causæ efficientis, respectu intellectionis; priorque debeat indispensabiliter à specie immediatè per seipsam præstari: non est tamen necessarium indispensabilem, quòd secundum munus immediatè per seipsam speciem præstetur, sed sufficit quòd fiat mediante intellectu tanquam virtute eius; ita ut ipsa intellectio in genere causæ efficientis sit solum ab intellectu tanquam à causa proxima, & à specie intelligibili, solum tanquam à principio radicali.

Respondeo secundo, quòd licet substantia Angeli non possit esse immediatè operativa, per modum potentia, & in esse entitativo, bene tamen per modum speciei, & in ordine intelligibilis. Cum enim species intelligibilis non sit potentia, sed determinatio in esse intelligibili potentia activæ & proxima, scilicet intellectus, in ordine ad specificationem actus; ad hoc ut substantia Angeli exerceat munus speciei in ordine ad cognitionem sui, non est necesse quòd concurrat ad illam per modum potentia activæ, sed sufficit quòd concurrat per modum determinationis potentia operative in ordine intelligibili, quòd secundum non implicat, sicut primum.

Ad id, ideo in Schola Divi Thomæ substantiam non posse esse per modum potentia proxime operative in ordine entitativo, quia cum existentia substantia creatæ & operatio sint actus distincti oportet quòd etiam substantia (quæ est potentia per se primo ad esse) & principium primum operationis (quòd specificatur ab operatione) distinguantur realiter. Cæterum esse substantia Angeli, ac ut habentis rationem formæ intelligibilis, & operatio quæ est intellectio, non distinguantur realiter, eò quòd existentia totius ordinis intelligibilis sit ipsum intelligere, quòd est actus actualitas talis ordinis.

Dices. Si substantia Angeli in ordine intelligibili possit esse immediatè operativa, & per se primo intellectionem tanquam proprium actum respiceret, sequeretur quòd aliqua substantia creata posset aliquid extra proprium prædicamentum per se primo respicere. Sed hoc repugnat rationi substantia: Ergo & illud. Sequela Majoris patet: nam intellectio angelica, cum sit accidens, est extra prædicamentum substantia. Minor vero probatur: quia in hoc distinguitur prædicamentum substantia ab accidentibus, quòd cum illud sit perfectissimum, debet esse omnibus modis completum intra suam lineam, ac proinde habere in se ipsam suum proprium specificativum, nec potest ab aliquo extrinseco specificari, accidentia vero, cum non sint entia simpliciter, sed entis entia, hoc est affectiones substantia, quæ dicitur

Tom. II.

A simpliciter ens, non habent suum specificativum intra propriam lineam, sed possunt speciem emendicare ab aliquo extrinseco.

Respondeo negando sequelam Majoris: quia ad rationem speciei intelligibilis, materialiter & per accidens se habet quòd in ordine entitativo sit substantia, vel accidens; & sic ex eo quòd substantia Angeli, in ratione speciei intelligibilis formalissime sumpta, respiciat per se primo intellectionem, non sequitur quòd prout habet rationem substantia, in esse entitativo illam per se primo respiciat.

B Objicies quarto: De ratione speciei intelligibilis est quòd inhereat, cum non possit aliter uniri intellectui, quam per inhaerentiam: Sed substantia Angeli, cum sit per se subsistens, inhaerere nequit: Ergo nec habere rationem speciei intelligibilis in cognitione sui.

Respondeo negando Majorem: Cum enim species intelligibilis pertineat ad gradum intellectivum, qui est perfectio simpliciter simplex, & formaliter reperitur in Deo, ut est certum de fide, saltem quantum ad speciem expressam; ipsaque divina essentia in visione Beatifica vices speciei intelligibilis gerat, ut in Tractatu de visione beata ostendimus; falsum est quòd prædicta species includat essentialiter imperfectionem inhaerentia aut informationis; sed unitur intellectui per aliam unionem altiore, quæ est aqualis identificatio & potest non incongruè informatio intelligibilis appellari, ut ibidem fuse exposuimus. Si ergo aliquando species intelligibilis inhereat, hoc ei convenit per accidens & materialiter, in quantum habet esse accidentale: quòd contingit quando est ab objecto enutritive distincta. Unde D. Thomas hic quæst. 56 art. 1. *Nihil differt ad hoc quòd forma sit principium actionis, quòd ipsa forma sit aliquando inhaerens, & quòd sit per se subsistens non enim minus calor calefaceret, si esset per se subsistens, quam calefacit inhaerens. Sic igitur etsi aliquid in genere intelligibilium se habeat ut forma intelligibilis subsistens, intelligit seipsum.*

D Dices. Esto quòd de ratione speciei intelligibilis non sit quòd inhereat intellectui. debet tamen illi subordinari. Sed essentia Angeli, illius intellectui subordinari nequit: Ergo nec habere rationem speciei intelligibilis in cognitione sui. Minor patet: quia subordinatio dicit dependentiam, quæ non est in essentia Angeli respectu intellectus Major probatur: Omne principium quo subordinatur principio quòd: Sed species intelligibilis est principium quo, intellectus verò principium quòd: Ergo species intelligibilis subordinatur intellectui.

Respondeo distinguendo Majorem: Species intelligibilis debet intellectui subordinari, quando species est accidens, transeat Major: quando est substantia, & radix intellectus, nego Majorem. Ad probationem in contrarium dicendum est principium quo subordinari principio quòd, quando dependet & sustentatur ab ipso, estque ejusdem ordinis cum illo: si verò non sustentetur ab illo, sed potius ipsum sustentet, aut sit altioris ordinis, non subordinatur illi, sed potius illud sibi subordinat: essentia autem Angeli, intellectum ejus sustentat, & sic etiam in ratione speciei non subordinatur illi.

Ad id quòd, licet in aliis rebus principium formale quo subordinetur principio quòd, non tamen id est admittendum in intellectu & specie intelligibili. Ratio autem disparitatis desumitur ex propria natura intellectus & speciei, seu objecti

Ccc ij

Et

19.

20.

21.

Disp. 20
art. 3.

22.

23.

24.

Et intelligibilis: nam in aliis rebus principium formale quo non transit in naturam principii quod, seu non identificatur cum eo, sed manet omnino ab illo distinctum, ita ut ex utroque unum tertium non resultet: at verò in ordine intelligibili intellectus transit in speciem seu objectum intelligibile; quia intellectus fit ipsa res intellecta, in esse intentionali; & idè dato quòd intellectus suo modo influat ut quod, adhuc species seu objectum non subordinabitur illi, quia intellectus est intelligibiliter ipsa species seu objectum, & nihil subordinatur sibi ipsi.

25. Obijcies ultimò contra secundam conclusionem. Substantia Angeli non solum est intelligibilis in actu, sed etiam actu est intellecta ab intellectu angelico; ille enim est semper in actu secundo respectu cognitionis sui, ut infra dicemus: Ergo habet sufficientem actualitatem ut gerat vires non solum speciei impressæ, sed etiam expressæ in cognitione sui.

26. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Licet enim substantia Angeli sit semper actu intellecta ab Angelo, hoc tamen convenit ei per accidens, & non essentialiter; aliàs esset solum intelligere, & actus purus in ordine intellectuali, ut supra ostendimus: ut autem haberet rationem verbi seu speciei expressæ, deberet esse essentialiter intellecta; quia de essentia verbi est actu intelligi, seu actualem intellectio- nem terminare.

S. III.

Corollaria ex dictis.

27. **E**X dictis colliges primò, quòd sicut Angeli cognoscunt suam substantiam, per eandem ipsam substantiam tanquam per speciem, ita & per eandem cognoscunt omnes suas proprietates. Ratio est, quia sicut ipsa substantia est forma intelligibilis, seipsam representans intellectui, ita est forma intelligibilis illi representans ea quæ continent, & quorum est radix & origo: Sed substantia Angeli suas proprietates continet, & est illarum radix & origo: Ergo est forma intelligibilis representans intellectui Angeli suas proprietates.

Ad do quod, quidquid representat unum quidditativè & comprehensivè, representat etiam omnia quæ cum eo connectuntur: Sed essentia Angeli representat seipsam proprio intellectui quidditativè & comprehensivè, & cum suis proprietatibus connectitur: Ergo etiam illi omnes suas proprietates representat.

28. Colliges secundo, quòd licet supponeremus Angelum habere cognitionem abstractivam sui, intelligendo suam substantiam, solum quantum ad prædicata essentialia, & non quantum ad subsistentiam & existentiam, ut vult Scotus, ejus tamen substantia haberet rationem speciei intelligibilis, respectu talis cognitionis.

Probatur, quia etiam hac facta suppositione Substantia Angeli esset actu intelligibilis, proportionata proprio intellectui, eique intimè unita; quæ sunt conditiones necessariæ & sufficientes ut aliquod objectum habeat rationem speciei intelligibilis, ut supra vidimus: unde in tali casu Angelus proprii substantiæ tanquam specie inadæquatè uteretur, ad cognoscenda nimirum sua solum prædicata essentialia, non attingendo suam subsistentiam & existentiam.

A Colliges tertio, animam rationalem non posse in statu informationis seipsam per seipsam intelligere, sed intelligere aliqui specie accidentali sui cognitione: cum enim sit forma corporis, non est actu sed potentia tantum intelligibilis in statu informationis. Quando verò fuerit separata a corpore, tunc intelliget seipsam per suam substantiam tanquam per speciem quia tunc intelliget modo angelico, nec indiget speciebus acceptis à rebus sensibilibus, aut conversione ad phantasmata.

Colliges quartò, unum Angelum non posse cognoscere alios per suam substantiam tanquam per speciem. Ratio hujus est, quia species est perfecta, & formalis similitudo objecti: substantia autem unius Angeli non perfecte assimilatur substantiæ alterius, imò est diversæ naturæ & speciei ab illa, ut supra ostendimus: Ergo non potest esse species representativa illius. Ita S. Thomas quaest. 9. de verit. artic. 7. ubi sic discurret: *Cum omnis cognitio sit per assimilationem, Angelus per essentiam non potest plus de alio habere cognoscere, quam hoc in quo essentia est similitudo: autem Angelus alteri non assimilatur nisi in natura communi; & sic sequeretur quòd unus alium non cognosceret cognitione completa.*

Confirmatur: Ut aliqui habeat rationem medii ducentis in perfectam cognitionem alterius, debet illud continere vel formaliter vel eminenter: Sed substantia unius Angeli neutro modo alterius substantiam continet, ut patet ex supra dictis: non enim continet illam formaliter, cum illam superet, vel superetur ab illa in perfectione essentiali; nec etiam eminenter, cum eminentiis continentiis rerum secundum proprias differentias, soli Deo, qui est causa totius entis in tota sua latitudine, competere possit: Ergo substantia unius Angeli non potest habere rationem speciei vel medii ducentis in perfectam cognitionem alterius. Hinc.

Colliges quintò, unum Angelum non posse cognoscere alterum per substantiam ipsius Angeli cogniti: tum propter rationem jam assignatam, tum etiam propter aliam, quæ sic breviter debet citari. De ratione speciei impressæ est ut unum cum potentia cognoscitiva: Sed substantia unius Angeli non potest uniri cum intellectu alterius: Ergo nec esse species representativa illius. Major patet ex supra dictis, Minor etiam facile solvetur. Nam vel unio illa esset per identitatem, vel per naturalem colligationem (quomodo proprietates uniantur essentia) vel per veram inhaerentiam, vel per illapsum? Atqui nullo ex his modis potest substantia unius Angeli uniri intellectui alterius: Ergo nullo modo. Major sufficientem continet inductionem, Minor breviter probatur. Non enim potest unio illa fieri per identitatem, cum unus Angelus sit distinctus ab alio: nec per naturalem colligationem, cum unum non sit proprietas alterius, & unus possit existere, altero non existente: nec etiam per inhaerentiam, quia substantia non potest inhaerere: nec denique per illapsum, ut disputatione quarta ostendimus; quia talis illapsus requirit plenum & perfectum dominium unius Angeli (quod tamen non habet) ad immutandum & movendum intellectum alterius: unde hæc prærogativa summo & circumscripto spiritui reservatur, ut ait Divus Bernardus serm. 5. in Cantica: Ergo &c. Cognoscit itaque unus Angelus alterum, non per alterius substantiam, sed per